רבי שמעון בן אלעזר ותנא דבי ר' ישמעאל אמרו דבר אחד.

וא"ת כיון דבשאר בגדים אפי' שלשה על שלשה טהור לר' שמעון בן אלעזר למאי נקט שלש על שלש ותירץ הרב פורת דנקט שלש על שלש משום פשתן[א] דאפי' שלש על שלש טמא ואע"ג דאמר לקמן (דף מ:) ר"ש בן אלעזר וסומכוס אמרו דבר אחד דאמר סומכוס סיככה בטווי פסולה משמע דהא דקאמר הכא חוץ מפשתן היינו טווי ולא בגד[ב] וי"ל דעיקר מילתיה דאייר בבגדי פשתן[ג] וא"מ דייק לקמן מדלא קאמר חוץ מבגד פשתן דבטווי נמי אייר[ד] וא"ת מאי דוחקיה דאביי לאוקמה דתנא שלש על שלש משום פשתן ולימא דדוקא נקט[ה] כמו שאמר רבא[ו] ואי משום דלא ליפלוג ר"ש בן אלעזר אתנא דבי ר' ישמעאל הא אביי גופיה קאמר לקמן דהאי תנא דבי ר' ישמעאל מפיק מאידך תנא דבי ר' ישמעאל י"ל דסבירא ליה לאביי הא דמרבה לקמן תנא דבי ר' ישמעאל שאר בגדים היינו[ז] אפי' שלש[ח] על שלש וסבר דשאר בגדים[ט] אם יהיה בהן טומאה[י] כמו בגמר ופשתים אם יהיו טהורים לגמרי[יא]:

השתא שתי וערב מיטמא. תימה לר"י דילמא הא דתנן בפי"ח דנגעים (משנה ח) כמה יהא בפקיע ויטמא כדי לגרוג בו שלש על שלש היינו בתר דקיי"ל בגריג דמיטמא בשלש על שלש אבל כל כמה דלא ידעינן בגריג גם שתי וערב לא יטמא אלא כשיהיה כדי לגרוג בו הרבה[יב] וא"כ היכי אתי שלשה על שלשה בק"ו דשתי וערב ותירץ ר"י דנראה לו דהש"ס סברא דגריג שלשה על שלשה עדיף משתי וערב אפי' כדי לגרוג בו אלף על אלף ולרש"י גרגה דודאי בבגד שייך לחלק בשיעורו משום דכתב רחמנא בגד דמשמע בגד שלם אבל שתי וערב[יג] השיעור תלוי בסברא[יד] והיינו שלש על שלש[טו] דחזי אפילו לעשירים דהא חזי לאיטרופי לבגד גדול: [טו]**אתי** בק"ו. מפרש הרב פורת דהאי ק"ו לא נקט אלא להרווחת המילתא ובלאו ק"ו נמי אין צריך ריבוי לשלשה על שלשה[טז] דכיון דחזו לעשיים ולעשיירים בגד חשוב הוא דמה לי שלשה על שלשה ומה לי ד' או ה' אמות כיון שגם זה לאוי כמו זה[יז] וכן מוכח מדברי רש"י דאמר שלשה על שלשה[יח] בשאר בגדים[יט] מאו בגד ומנא ליה[כ] דילמא איצטריך קרא[כא] לבגד שלם אלמא משמע דאין חילוק בין בגד שלם לשלשה על שלשה וכן אביי דמוקי לה בגד לשלש על שלש בגמר ופשתים דמיטמא בשרלים ולא מוקי לשלשה על שלשה[כב] משום דשלשה על שלשה הוי בכלל בגד ולא צריך ריבוי וכן משמע ממאי דפריך ולימא כי אימעוט משלש על שלש[כג] ואם אפרש ויש ליישב דאיצטריך ק"ו דאי לאו הא ק"ו ה"א[כד] בגד משמע בגד שלש[כה] אבל השתא דאיכא ק"ו גמי כיון דבכל מקום דכתיב בגד הוי שלשה על שלשה[כו]:

ואימא לרבות שלשה על שלשה בשאר בגדים. פי' בקונטרס אבל שלש על שלש בגמר ופשתים אתי בק"ו ולא הוצרך דהא אמרן כיון דלא אתי בק"ו[כז] ונראה לפרש[כח] דהכי פריך ולימא לרבות שלשה על שלשה בשאר בגדים דהא ליכא מיעוטא למעוטיהו[לב] ומר ופשתים אתי למעוטי שאר בגדים משלש על שלש דאי לאו גמר ופשתים הוה מרבינן בכל בגדים מוהבגד שלש על שלש כיון דקרא סתמא כתיב ומשני גמר ופשתים כתיב והמתרץ[לג] לא הבין קושייתו והיה סבור שהמקשה לא ידע דגמר ופשתים כתיב[לד] ולהכי הדר פריך[לה] אימא כי אימעוט משלש על שלש[לז] היינו קושיא דאשונה אלא שמפרש היטב:

ואימא כי אימעוט משלש על שלש. מכאן נמי משמע כפי' הרב פורת דשלשה על שלשה הוי בכלל בגד וק"ו לחרווחת המילתא נקט[לז] דאי שלשה על שלשה לא שמעי' מבגד אלא מק"ו א"כ מאי פריך כי אימעוט משלש על שלש מה לריך מיעוט אהיכא תיתי לרבות שלש על שלש בשאר בגדים דריבויא דוהבגד בגמר ופשתים מוקמיית לה אפי' בשלש על שלש דשלשה על שלשה לא אילטריך בגמר ופשתים דהא מק"ו דשתי וערב אתי מבגד בגדים דלא אתי בק"ו דהא בשתי וערב בהדיא כתיב גמר ופשתים[לח] אילטריך ריבוי מוהבגד[לט] לשלש על שלש[מ] ומיהו אמא המקשה סבר דיש לרבות בשאר בגדים שלש על שלש[מא] כמו בגמר ופשתים כיון דקרא סתמא כתיב וחד ריבוי לכולהו[מב]:

תרי מיעוטי כתיב. ואם תאמר לימוק מריבויא דוהבגד וע"כ שלש על שלש טמא בגמר ופשתים דאי לאו הכי תרי מיעוטי למה לי וי"ל ג)דאי לאו ריבויא דוהבגד הוה מוקמינן תרי מיעוטי לרבות שלשה על שלשה בשאר בגדים[מא] דאין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות (ולפי דאי לאו ריבויא דוהבגד הוה מוקמינן תרי מיעוטי לרבות שלשה על שלשה בשאר בגדים, דחזי בין לעשירים, דהאי 'והבגד' מרבה בגד שלם. דסבר[מג] דלא אמר קרא בגד צמר ופשתים, אלא היכא דריבויא, דאי לאו הכי אמאי דקאמרי' 'דכו' ע"ש מיהא שלש על שלש בגמר ופשתים אתי בק"ו

מנא ליה נפקא [1]מאו בגד דתניא בגד אין לי אלא בגד [א]שלשה על שלשה בשאר בגדים מניין ת"ל או בגד ואביי האי או בגד מאי עביד ליה מיבעי ליה לרבות שלש על שלש בצמר ופשתים דמטמא בשרצים ורבא גלי רחמנא גבי נגעים והוא הדין לשרצים ואביי איכא למיפרך מה לנגעים שכן שתי וערב מטמא בהם ואידך אי ס"ד נגעים חמירי לכתוב רחמנא גבי שרצים וליתו נגעים מינייהו ואידך נגעים משרצים לא אתו דאיכא למיפרך מה לשרצים שכן מטמא בכעדשה [ב]אמר אביי האי תנא דבי רבי ישמעאל מפיק מאידך תנא דבי ר' ישמעאל דתני דבי רבי ישמעאל בגד אין לי אלא בגד צמר ופשתים [2]מניין לרבות צמר גמלים וצמר ארנבים נוצה של עזים והשירין והכלך והסריקין תלמוד לומר או בגד רבא אמר כי ליה להך תנא דבי רבי ישמעאל בשאר בגדים שלש על שלש שלשה על שלשה אית ליה והא רבא הוא דאמר שלשה על שלשה בשאר בגדים לרשב"א אית ליה לתנא דבי רבי ישמעאל לית ליה הדר ביה רבא מההיא ואב"א [ג]הא [ג]רב פפא אמרה רב פפא אמר אף כל [3]לאתויי כלאים בלאים בהדיא כתיבי ביה [2]לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו ס"ד אמינא ה"מ דרך לבישה אבל בהעלאה כל תרי מיני אסור ולאו ק"ו הוא ומה לבישה דקא מיתהני כולי גופיה מכלאים אמרת צמר ופשתים אין מידי אחרינא לא העלאה לא כ"ש אלא דרב פפא [ד]בדותא היא רב נחמן בר יצחק אמר אף כל לאתויי

נפקא ליה מאו בגד דתניא בגד כו'. פירש בקונטרס דלא גרסינן דתניא דאי בריתא היא היכי פליג אביי[א] ולא פירכא היא דהא אביי מודה דאו אתא לרבות שאר בגדים לאידך תנא דבי רבי ישמעאל[ב] כדאמר אביי גופיה בסמוך והיינו הא בריתא גופיה דלקמן[ג] אלא שקילרה רבא[ד] והא דקאמר לאביי הא או מאי עביד ליה היינו אליבא דרשב"א והיך תנא דבי רבי ישמעאל[ה] אבל לאידך תנא דבי ר' שמעאל אתא או לרבות שאר בגדים אפי' לשלש על שלש כדפירש' לעיל [1]ולרבא דאמר לאידך תנא דבי רבי ישמעאל לא מרבה שאר בגדים אלא לשלשה על שלשה לא מפיק הא' תנא דבי רבי ישמעאל מאידך וה"ל דהוה מצי למיבעיא הכא ורבא הא' או להך תנא דבי ר' ישמעאל מאי עביד ליה דלא פליגי אביי ורבא אלא אליבא דרשב"א וכמו שדורש אביי כן צריך למדרש רבא אליבא תנא דבי ר' ישמעאל הכא:

תלמוד לומר או בגד. תימה דלקמן בפרק במה אשה יוצאה (דף סג.) דרשינן מאו בגד דאריג כל שהוא טמא וכי תימא שקולים הם ויבואו שניהם מ"מ כי פריך ואביי הא' או בגד מאי עביד ליה לימא דאיצטריך לאריג כל שהוא ואפי' אם נמתח שם ספרים דכתוב בהן או בגד ומיגרוס דיליף מאו בבגד פשתים דכתיב גבי נגעים הניחא לרבא דיליף שרצים מנגעים על ידי דגלי רחמנא וה"ה לענין אריג כל שהוא אלא לאביי מאי איכא למימר[ו]: **מה לנגעים שכן שתי וערב טמא בהן.** אבל בשרצים לא כדאמר בפרק במה אשה (לקמן דף סד.) יכול שאני מרבה את החבלים ואת המזיחות ת"ל אם מה שם טווי ואריג אף כל טווי ואריג: **אי ס"ד נגעים חמירי.** הא ולאי לנגעים חמירי[ז] אלא מפר' הר"ם דה"ק אי ס"ד כדקאמרת דאו בגד לרבות ג' על ג' בצמר ופשתים דהא נגעים חמירי[ח]:

שכן מטמא בכעדשה. ורבא אע"ג דפירכא גמורה היא לא חשיב ליה דלא הוי אלא גילוי מילתא בעלמא דגלי רחמנא בנגעים דג' על ג' קרוי בגד בצמר ופשתים והוא הדין בשרצים והקשה ה"ר יעקב מקורביי"ל הקדוש וימא ק"ו[ט] [הכין] מה שתי וערב דטהור בשרצים טמא בנגעים ג' על ג' שטמא בשרצים אינו דין שטמא בנגעים[ט] ויש לומר דכלים יוכיחו שמטמא בשרצים ולא בנגעים אף אני אביא ג' על ג' וכי תימא מה לכלים שכן אין מטמאין ואין נעשין אהל המת במחובר דג' על ג' נמי אין נעשה אהל כיון דלית ביה פותח טפח אי נמי שק יוכיח אי נמי בגד צבוע ובגד נכרי יוכיח שטמא בשרצים [י]ולא בנגעים כדאמר בת"כ וא"ת דהכא משמע דעדשה הוי פחות מכגרים ותימה לר"י בפסחים בריש אלו דברים (ד' סז:) קאמר מצורע חמור מבעל קרי שכן טעון פריעה ופרימה אדרבה בעל קרי חמור שכן טמטמו בשאר ליה כרבי נתן דאמר בחתימת פי האמה משמע דחתימת פי האמה לא הוי פחות מכגרים והתם לעיל מיניה קאמר זב חמור משרץ שכן טומאה יוצאה עליו מגופו ואי כעדשה הוי פחות מגרים ומחתימת פי האמה ליפרוך ב)מה לשרץ שכן מטמא כעדשה ומיהו אי לא משמעתיה מסברא אין להקשות דאיכא למימר דכעדשה שהיא עבה כדמרדד לה הוי רחבה טפי מגרים:

מניין לרבות צמר גמלים. וא"ת [1]אמר גמלים אמאי לא הוי בכלל אמר ומה צריך ריבוי וי"ל דתסתם אמר הוא של כבשים אבל של גמלים לא מיקרי אמר סתם אלא אמר גמלים וכן שאר אמר והוא"ל דיש להם שם לווי אינטריך ריבוי לגופה כדאמר בגלו ערפה (חולין דף סב:)

ונוצה של עזים. תימה מאי אינטריך ריבוי לגופה של עזים הא כתיב שק בהדיא בקרא ושק הוי מדבר הבא מן העזים כדמוכח בפרק במה אשה (לקמן דף סד:) ומיהו ר"י דשק הוי מן השערי[א] של עזים והיא מיקרי שער ולא נוצה[ב] ומן הדין לאיקרי נוצה עושים בגדים ולא שק[ג] ועל שם שמורטין אותה כמו נוצת התרנגולין קרי ליה נוצה ואור"י דכן משמע בפרק ראשית הגז (חולין דף קלז.) דקאמר דראשית הגז אינו נוהג אלא בבהמה דאמר קרא ראשית גז צאנך ואתיא גיזה גיזה מגז כבשי יתמה (איוב לא) ופריך התם ונילף גיזה גיזה מבכור ויהא נוהג אף בשוורים אמר קרא תתן לו ולא נשקו[ד] ופריך נוצה של עזים ליתייב אלמא נוצה לא הויא בכלל שק[ט]:

הדר ביה רבא מההיא. ומשום שלא יחלוק ההוא תנא דבי רבי ישמעאל אהך הדר ביה מההיא דלעיל ולא מהך דהכא ואית ליה לרבא אף כל לאתויי שרצים וא"ת אם בריש יבמות (דף ז: ושם) היכי פריך הש"ס והא תנא דבי רבי ישמעאל לית ליה דרבא ההיא דהכנף מין כנף תנא ליה דלית ליה הא רבא לית ליה דאף כל קאי אשרצים דאי לאו אף כל ה"א דמיירי גבי שרצים בכל בגדים ואו לג' על ג' אבל השתא דאמר אף כל צמר ופשתים אצטריך או לרבות שלשה על שלשה בשאר בגדים אבל שלש על שלש בשאר בגדים לא[ט] וי"ל דהתם קאמר אליבא דרב נחמן בר יצחק דאמר אף כל לאתויי ציצית[י] דהשתא ואלאי[יא] לית ליה דרבא דאיהו מחייב שאר מיני בגילית: **אלא הא דרב פפא בדותא היא.** תימה לר"י דברים יבמות (גם זה שם) משמע דלתנא דבי רבי ישמעאל אף כל לאתויי כלאים כי היכי דליהוי צמר ופשתים מופנה למדרש

ח) ממחוק לט:, ט) [נ"ק סז: שבועות סו. בכורות נד:], י) [נ"ק מעל"ד תוספות ד"ה ר"פ], יא) [ע"ר מ"ש על הגליון פסחים יח.], יב) כפ"ח: טומאתו, יג) כ' ת"י וכ"כ הרש"ל דהך ולרבא וכו' עד מאידך הוי גלוין, יד) רש"ל.

תורה אור השלם

1 וְכֹל אֲשֶׁר יִפֹּל עָלָיו מֵהֶם בְּמוֹתָם יִטְמָא מִכֶּל כְּלִי עֵץ אוֹ בֶגֶד אוֹ עוֹר אוֹ שָׂק כָּל כְּלִי אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מְלָאכָה בָּהֶם בַּמַּיִם יוּבָא וְטָמֵא עַד הָעָרֶב וְטָהֵר: ויקרא יא לב
2 לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו:
דברים כב יא

גליון הש"ם

תוס' ד"ה שכן מטמא וכו' ולא בנגעים כדאית' בת"כ. ומפורש כן במתני' רפי"ל דנגעים:

מוסף רש"י

מגין לרבות צמר גמלים כו'. דמטמאים בנגעים (מנחות לט:). נוצה של עזים. קרי עלה לפי שאינו רך כשלא למר (שם).

רבינו חננאל

ואסיקנא הדר ביה רבה מההיא ואיתוקמה דאביי. ואמר רב נחמן בר יצחק אהא דתנא דבי רבי ישמעאל דהאיל ונאמרו בגדים סתם ופרט לך הכתוב באחד מהן צמר ופשתים, אף כל צמר ופשתים,

תום' ישנים

א) וק"ק דהא רב פפא אמרה משמע ממש מילתא דרבא דאמר כי לית ליה ג' על ג' ודלא דלרב פפא נמי לא מרבינן שאר בגדים אלא דוקא שלשה על שלשה והא דקאמר לאביי כלאים נמי לית ליה למיבעי דפפא דקא כלאים דמינכו

לאמר ב) וי"ל דבפלוגתא דמתנתא נפקא לן טמא שכן מוכל טמא לגפם ולהכי ליכא למיפרך מה לשכן שכן מטמא בכעדשה דאיכא למימר טמא מת יוכיח אבל אמר ופשתים אמאי לא נימא הכי טמא מת יוכיח דליפיון מבשלים מג"ש דבגד ועור ומיהו אינא למיפרך מה להלך השוה שבכן שכן מטמא שק ושאר כלים:

מוסף תוספות

א. בסמוך, למדרש 'או בגד' במילתא אחריתי, א"ר לאו מתניתא היא אלא סברא דרבא דדריש הכי. רעב"ש. ב. לקמן בשמעתין. רמב"ן. ג. דקתני 'מגין לרבות צמר רחלים'. רמב"ן. ד. וכ' בה שלשה על שלשה לפי סברתו. תוס' הרש"ש. ה. דאמרו דבר אחד דאין טומאה בשאר בגדים כלל. שיטה לר"ן. [ד]פליג אההיא מתניתא, אלא דפרכינן לי' דמ"מ קרא ד'או בגד' מאי עביד לי'. רעב"ש. ו. אריג כל שהוא בשרצים מנא ליה. תוס' הרש"ש. ז. והיאך אפשר לומר דנגעים לא חמירי, דהא שתי וערב מטמא בהם משא"כ בשאר טומאות דעלמא. רעב"ש. ח. [ו]לא ילפינן שרצים מיניהו. תוס' הרש"ש. ט. דהשתא לא שייך למפרך מחומרא דשרץ. תוס' הרש"ש. י. כיון דילפינן מצמר דכתוב בנגעים, וקרא סתמא כתיב צמר. תוס' הרש"ש. יא. הגס. תוס' הרש"ש. יב. ושיעורו ד' על ד'. תוס' הרש"ש. יג. ומרבי לי' הכא מ'או בגד' לשיעור שלש על שלש. תוס' הרש"ש. יד. פי' ללבושו ולא לשקו. רעב"ש. טו. והשתא נמי ניתא דלא תקשי לך דנוצה של עזים שמענין מכל מעשה עזים דכתוב במת, דאי מהתם הו"א להוי כדין שק, דשק שיעורו ארבעה על ארבעה, קמ"ל 'או בגד' דמנוצה דהוא משיער הדק הוי שיעור כבגד שלש על שלש, ושער הגס דוקא הוי מארבעה על ארבעה. תוס' הרש"ש. טז. וסבר שפיר כתנא דבי ר' ישמעאל. תוס' יומות ד: ד"ה ואפילו. יז. למעוטי שאר בגדים מציצית. רשב"ם. יח. תנא דבי ר' ישמעאל. רשב"ם.

עא א מיי' פכ"ג מהל' כלים הל' ו ופכ"ג הלכה ב: **עב** ב מיי' פ"ז מהל' כלים הלכה יא:
עג ג מיי' פ"י מהלכות כלאים הלכה ו סמג לאוין רפז טוש"ע י"ד סימן רלח סעיף ג:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ה. וגשל, © כל הזכויות שמורות

עד א מיי' פ"ג מהל' ציצית הלכה ט סמג עשין מ טוש"ע א"ח סי' ט סעיף ח:
עה ב מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סע"ב:
עו ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
עז ד ה מיי' שם הל' ז סמג שם טוש"ע א"ח סי' יח סעיף ח ומי' יח סעיף ח:
עח ו מיי' פ"ה מהלכות סוכה הלכה ד סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרכט סעיף ד:
עט ז מיי' פי"ג מהל' עומאת צרעת ה"ח:
פ ח מיי' פ"ה מהל' שבת הל' ה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן רסד סעיף ח:
פא ט מיי' פ"ח מהל' עומאת מת הל' יב:

תורה אור השלם

1 לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו:

2 גדלים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה: דברים כב יב

3 דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת:

במדבר טו לח

4 וכל אשר יפל עליו מהם במותם יטמא מכל כלי עץ או בגד או עור או שק כל כלי אשר יעשה מלאכה בהם במים יובא וטמא עד הערב וטהר: ויקרא יא לב

5 והיה לכם לציצת וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות יי ועשיתם אתם ולא תתרו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם:

במדבר טו לט

6 והיא העלתם הגפה ותטמנם בפשתי הציץ הערבות לה על הגב:

יהושע ב ו

מוסף תוספות

א. בתחילת הסוגיא. תוס' הרא"ש. ב. תיפוח מהתם. תוס' יומא ד: ד"ה אם. ג. לאפנויי צמר ופשתים דכלאים. תוס' יומא ד: ד"ה אם. ד. דאצטריך. תוס' הרא"ש. ה. הוא דאיכא למטעי. תוס' הרא"ש. ו. של רבא. תוס' הרא"ש. ז. התלמידים. תוס' שטועות סו. ד"ה מלא. ח. רבא. תוס' הרא"ש. ט. הלכך יש לרבות כענין הטלית. תוס' הרא"ש. י. הואך אמרו דבר אחד הא מיפלג פליגי. תוס' סוכה יט: ד"ה נמצלי. יא. דאע"ג דאינו טורי, פסול לסכך. רש"י. יב. הלכך תרוויהו אמרו דבר אחד, דר' שמעון, מדפסיל בדייש ונפיץ בורדאי ס"ל דבטווי מטמא בגגעים כסומכוס, וסומכוס נמי דמפסיל נמי בטווי דבתר תורה, בדייש ונפיץ פסיל מדרבנן כיון דקרוב לטורה. רש"י. יג. של פשתן. תוס' סוכה יט: ד"ה נמצלי. יד. [ש]טווי כלפי היד. תוס' סוכה יט: ד"ה נמצלי. טו. [ש]הכל שוה. תוס' סוכה יט: ד"ה נמצלי. טז. כשנתפס ר' אלעזר בן פרטא למינות ושאלו לו אמאי קרו לך רבי, אמר להם רבן של טרסיים אני. תוס' הרא"ש. יז. אתיא דבורתא יתבא על דשתיא. תוס' הרא"ש. יח. אם לא יהי' גדול, אבל בצמר הכל מכירין בו. תוס' הרא"ש. יט. שקורין קוטון, לפי שיוצא מן העץ, מגדלי. כ. אין לך תפילה מושכת בשמנים [ושהאור גדלקת בה יפה. רש"ש] כצמר גפן. רמב"ן. ולמה אסורה. ריטב"ש. כא. וצמר גפן וכו' שכמין גבעולין יוצאין מן הארץ ובראשן פרי כעין תפוח בקליפה דומה לערמון והצמר בתוכו. מפורי (וכ"כ לענין שיעת עצמו, עיי"ש). כב. אבל. רמב"ן. כג. מדרבנן הוא דאסירי. רמב"ן. כד. אלמא קבנוס מין זרע הוא ולא אילן. מגדלי. וגם לא נקרא עץ בשום מקום, וכיון דכן, ה"ה כשר לפתילה, כמו שנהגו. ריטב"ש. כה. [ד]אע"ג דלאו עץ הוא. מגדלי. כו. ופשתן. מפורי. כז. ביתודות וחבלים, שדינן כבית. תוס' רי"ד. כח. [ש]נעשה אהל קבוע. מפורי. כט. אבל אם היו בגדים [(ב)מטלטלין. רמב"ן], אע"פ שהן משאר מינים, מיטמאין באהל המת אם האהילו על המת, כדין כל הכלים. תוס' רי"ד. ל. שלא תהא בוקעת ועולה. ריטב"ש. לא. ושל כלך. תוס' הרא"ש.

למדרש סמוכין להתיר כלאים בציצית וי"ל דהיינו[א] עד דלא ידע דשעטנז לאפנויי אבל במסקנא דאמר לרבנן שעטנז לאפנויי הכי נמי לתנא דבי ר' ישמעאל[ב] ומצר ופשתים לגופייהו אתו הלכך לא צריך לא כל לאתויי כלאים[ג] וא"ת לתנא דבי ר' ישמעאל צמר ופשתים גבי לציצה מ"מ ל"ל דמדכתיב ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך שמעינן דכל בגדים צמר ופשתים הן וי"ל[ד] דה"ל דווקא העלאה אבל בלבישה כל מרי מיני אסירי והשתא ליכא למימר לתנא דבי ר' ישמעאל דמיתי שעטנז שעטנז מהעלאה כדאמר ברים קוגיא ביצמות (דף ד: וש"ס) דהא השתא אליצטריך שעטנז לאפנויי למדרש סמוכין ולא מופנה למדרש מייתי גזירה שוה: [ה]**רב פפא אמרה.** לא בעי למימר רב נחמן בר יצחק אמרה דאמר אף כל לאתויי ציצית דאין לטעות ולהחליף דברי רבא לרב נחמן אלא ברב פפא[ו] שהיה תלמידו ומלך אחריו וכשהיה אומר דבר לא היו יודעים[ז] אם מדעתו אמרה או למדה לפניו[ח] רבוו[ט]: **סד"א כי דוקיא דרבא.** ל"ג כי דוקיא דהא מגוף מילתא דרבא הוא דמפיק וברים יבמות (ג"ז שם) הוא דגרס לה וגרסה אע"ג דבפרק התכלת (מנחות ד' לט: וש"ס) אמר רב נחמן הסיראין פטורין מן הציצית קיי"ל כרבא דבתרלתא הוא

ומייב בציצית מדאורייתא:

מסתברא קאי בצמר ופשתים כו'. לא שייך למיפרך אדרבה קאי ברוחין מרבה דוחין קאי ברוחין מרבה סומין דהא עיקר המצוה היא בטלית ולא בחלס שאם אין לו טלית בת ד' כנפות פטור מן הציצית[ט]: **רבי שמעון בן אלעזר וסומכוס אמרו דבר אחד.** וא"ת[י] דר"ש בן אלעזר קאמר מסככין בו חוץ מן הפשתן משמע אפי' לא נטוה (דף יב: וש"ס) סיככה בגיגי פשתן פסולה ומשמע התם דהיינו דייש ונפיץ אע"ג דלא נטוה וסומכוס קאמר דדוקא בטווי פסולה וי"ל דלרש"ב[יא] קאסר מדרבנן[יב] וסבר בדייש ונפיץ[יג] לפי שהוא קרוב לטווי וטווי הוא דאסור מן התורה הוא דאיכא למטעי דאמרו דבר אחד דהא דקאמר סומכוס סיככה בטווי פסולה היינו דבר תורה מדאמר מפני שמטמא בגגעים דמדרבנן אין סברא לאוסרו אי מדאורייתא אי לא לסכך בטומאת בגגעים גזירה משום שהוא קרוב לטווי[יד] כדפרישית: ל"כ בגיגי פשתן יאסור מדרבנן מפני שהוא קרוב לטווי[טו] כדפרישית: **אונין של פשתן.** פי' בקונטרס שלא נטוה ולחק לפרש כן מפני דכבר תנא שתי וערב כתיב ונראה לר"י דאונין הייגו בגגעים[יד] ושתי וערב דקאמר הייגו אמר לפי שבגמר ניכר בין שתי לערב דהשתי הוא מן הלשונות של גמר הגדול וטווי כלאחר יד ולא כמו שטווים הערב[טז] ודרך היה לשולקו אע"פ שעכשיו אין רגילין ואונין שהוא הטווי לא הוזכר לא שתי ולא ערב לפי[יז] שלא ניכר איזה של שתי ואיזה של ערב כדאמר בפ"ק דמס' ע"ז (ד' י.:)[יח] אייתו ליה מרי קיבורי אמרו ליה הי דשתי והי דערבא איתרמיס ליה ניקא[יט] (למיתב) על דערבא כו' אלמא לא מיינכר בפשתן[כ]: **כל היוצא מן העץ אין מדליקין.** פי' בקונטרס לעיל כגון בקנבוס ואמר גפן[כא] ואין נראה לר"ת דא"כ יהא לדליק בו ומעשים בכל יום שמדליקין בצמר גפן וגם טוב מאד לפתילה[כב] ואורי"ש ודאי מותר להדליק בקנבוס ואמר גפן דאינם יוצאים מן העץ[כג] אלא זרע הוא כדאמרי' במנחות קנבוס ולוף אסרה תורה[כד] שאר זרעים[כה] כו' ופשתן נמי מין זרע כמו קנבוס אלא דאיקטרינן דמתני' למשרי פשתן משום[כו] דאיקרי עץ בדכתיב ותטמנם בפשתי העץ וכמו עץ הדעת[כז] למ"ד חטה היתה ויקרי לה עץ אע"פ שאינה עץ ועוד דאמר בכילד מברכין (ברכות דף מ: וש"ס) כל היכא דאי שקלת לפירא ולא הדר אילנא ומפיק לא מברכינן עליה בורא פרי העץ ופשתן וקנבוס ואמר גפן[כז] אי שקלת לפירא היינו אזרע לא הדר אילנא ומפיק אלכך לאו יוצא מן העץ ניהו: **ואין מטמא טומאת אהלים אלא פשתן.** והא דאמר לעיל בפ"ק (דף ח.) ועל עצמן בכל שהן משמע דכל הכלים נעשה אהל לקבל טומאה ממתא אהל הכא איירי בדבר הקבוע שחיברו לקרקע[כח] אע"ג שמתחילה היה בגד כיון שחיברו לאהל בטלו מתורת בגד ואין מיטמא אלא פשתן אע"פ[כט] שהוא מחובר כדכתיב והזה על האהל כו' [ל] וקשה לר"י דתנן בתהלות (פ"ח מ"ט) אלו מביאין ומוצנין השילה והתיבה כו' והכלניים שהם עשוים אהלים ואין מוצנין אלא פשתן בפני הטומאה[לא] והא כל דבר המקבל טומאה אינו מוצן בפני הטומאה וי"ל דמיירי בכלנין של משי[לב] וקבועין שאינן מטמאים ורש"ל פירש במשניות בע"ח:

ויפרוש

לאתויי ציצית. דלא מחייבי בציצית אלא בגדי צמר ופשתים: **גדילים תעשה לך.** דאלו: **סד"א דדרבא.** כלומר סד"א דלא דרשינן הכי סמוכין לענין עלית למימר דטלית צמר ופשתים תעשה ציצית ולא לשאר עלית אלא לענין ציצית תלמיד תעשה לך מצמר ופשתים ולא משאר מיני בגדים ליה רבא: **כפיב הכנף מין כנף.** דהאי כנף קרא יתירא הוא דהא כתיב על כנפי בגדיהם והוה ליה למכתב ונתנו על הציצית פתיל תכלת: **מין כנף.** מין הטלית יהא הציצית דהכי משמע ציצית של כנף תהא ואם של משי הוא ציצית של משי פוטר בה: **וכתיב צמר ופשתים.** גדילים תעשה לך דמשמע נמי מהן תעשה: **סד"א דדרבא.** דאמר דהכנף אתא לאשמועינן דלא מדרש סמוכין למיפטר שאר בגדים דודאי מיחייב מיהא בציצית דמינן קמ"ל אף כל דלא מדרוש הכנף הכי אלא אורחיה דקרא הוא ולאשמעינן דמצות ציצית בשני מיני צבע שני חוטין של תכלת ושני חוטין של לבן דהייגו מין כנף דסתמיה לבן: **מאי שנא כו'.** אליבא דרב נחמן קבעי לה דאמר אף כל לאתויי ציצית: **אשר תכסה.** ריבוא דקרא הוא: **לכסות לילה.** כסות המיוחד לגילות דלא ניחייב: **שישנה בראייה אצל אחרים.** וקיימן ביה ולאיתם לאתויי כיוס ולא אתי אשר תכסה ומיפק ולאיתם: **שאינה בראייה.** ואי מרבינן לה מאשר תכסה קא עקרת ליה ולאיתם: **ואימא לרבות שאר בגדים.** ולא כסות קומה: **קאי בצמר ופשתים.** כדאמר דסמך למר ופשתים לגדילים מרבה כסות קומה דאמר ופשתים: **מרבה שאר בגדים.** בתמיה: **אמרו דבר אחד.** דדבר המיטמא בנגעים אין מסככין ואע"ג דאינו מטמא בטומאת מגע: **הא דאמרן.** חוץ מפשתן ולא קאמר חוץ מבגד פשתן משמע אע"ג דלאו בגד שלא נטוה כגון אונין או נטוה ולא נארג אין מסככין הואיל ומטמו בנגעים ואע"ג דלא מטמא בשרצים: **פיליה בטווי.** הואיל ומטמו בנגעים דכתיב או בשתי או בערב[ו] וה"ה נמי לאונין משיתלבנו. והאי דנקט טווי לאשמעינן דטווי מטמא מיד דטווייתו הוא גמר מלאכתו ולא בעי שיהא: **למאן.** דאמרה סומכוס להא כר' מאיר דאמר מטמא מיד שנטווה. ל"א כמאן דאמרה לבעי להאי מילתא דההיא חוץ מפשתן פשתן דווקא קאמר אע"ג דלאו בגד ועל כרחך אפי' אונין במשמע אלמא אונין מיטמאין בנגעים: **כי האי גונא.** כר' יהודה: **משיתלבנו.** שיהיו אונין אותו מן היורה ששולקין אותו בה ללבנו: בתנור: **מתני' אין מדליקין בו.** לעשות פתילה מקנבוס ובגד קנבוס ומצמר גפן: **אינו מטמא טומאת אוהלים.** אם עשה מהן אהל והמת מתחיו הוי כשאר בית וא"ל לבטיל אהל עצמו דלא קבל טומאה אלא כלים שמתחיו: **אלא פשתן.** שאף אהל טומא כדכתיב והזה על האהל[ו] ובגמ' יליף דבפשתן משמעי קרא: **גמ'** אמרה סומכוס להא כר' מאיר דאמר מטמא מיד שנטווה. ל"א כמאן דאמרה לבעי להאי מילתא דההיא חוץ מפשתן פשתן דווקא קאמר אע"ג דלאו בגד ועל כרחך אפי' אונין במשמע אלמא אונין מיטמאין בנגעים: **כי האי גונא.** כר' יהודה: **משיתלבנו.** שיהיו אונין אותו מן היורה ששולקין אותו בה ללבנו: בתנור: **מתני' אין מדליקין בו.** לעשות פתילה מקנבוס ובגד קנבוס ומצמר גפן: **אינו מטמא טומאת אוהלים.** אם עשה מהן אהל והמת מתחיו הוי כשאר בית וא"ל לבטיל אהל עצמו דלא קבל טומאה אלא כלים שמתחיו: **אלא פשתן.** שאף אהל טומא כדכתיב והזה על האהל[ו] ובגמ' יליף דבפשתן משמעי קרא: **גמ'**

ממשכן

והאונין של פשתן משיתלבנו. מתניתין כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו אלא פשתן [כו'. גמרא מנלן דפשתן] איקרי עץ, שנאמר ותטמנם בפשתי העץ. כל היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים אלא פשתן. מנהגי מילי אמר רבי אלעזר יליף אהל אהל

ממשכן

[א]לאתויי ציצית ציצית בהדיא כתיב [1]לא תלבש שעטנז צמר ופשתים וכתיב [2]גדילים תעשה לך סד"א כדרבא [6]דרבא רמי כתיב [3]הכנף מין כנף [1]וכתיב צמר ופשתים יחדיו הא כיצד [2]צמר ופשתים פוטרין בין במינן בין שלא במינן [3]שאר מינין במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין ס"ד כדרבא קמ"ל אמר רב אחא בריה דרבא לרב אשי לתנא דבי רבי ישמעאל מאי שנא לענין טומאה דמרבי שאר בגדים דכתיב או [4]בגד הכא נמי לימא לרבות שאר בגדים [2]מאשר תכסה בה ההוא [7]לאתויי כסות סומא הוא דאתא דתניא [3][5]וראיתם אתו [8]פרט לכסות לילה אתה אומר פרט לכסות לילה או אינו אלא פרט לכסות סומא כשהוא אומר אשר תכסה בה הרי כסות סומא אמור הא מה אני מקיים [5]וראיתם אותו פרט לכסות לילה ומה ראית לרבות סומא ולהוציא כסות לילה מרבה אני כסות סומא שישנה בראייה אצל אחרים ומוציא אני כסות לילה שאינה בראייה אצל אחרים ואימא לרבות שאר בגדים מסתברא קאי בצמר ופשתים מרבה צמר ופשתים קאי בצמר ופשתים מרבה שאר בגדים: אמר אביי רבי שמעון בן אלעזר וסומכוס אמרו דבר אחד רשב"א הא דאמרן סומכוס דתניא סומכוס אומר [9]סיככה בטווי פסולה מפני שמטמאה בנגעים כמאן כי האי תנא [7]דתנן [6]שתי וערב מטמא בנגעים מיד [7]דברי רבי מאיר ורבי יהודה אומר השתי משישלה והערב מיד והאוני' של פשתן משיתלבנו: **מתני'** [8]כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו אלא פשתן [9]וכל היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים אלא פשתן: **גמ'** מנלן דפשתן איקרי עץ [9]אמר מר זוטרא דאמר קרא [6]והיא העלתם הגפה ותטמנם בפשתי העץ: והיוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים אלא פשתן: מנלן אמר רבי אלעזר [9]גמר אהל אהל

ממשכן

גליון הש"ס

גמ' אמר מר זוטרא דאמר קרא. כרסות מ"ג ע"ב:

מוסף רש"י

כתיב הכנף מין כנף. עשה ציצית ממין הכנף, ואם טלית של משי עשה ציצית של משי, וכתיב צמר ופשתים גדילים תעשה לך, דמשמע עשה ציצית מצמר ופשתים (יבמות ד: וכע"ז נזיר נח:). **פרט לכסות לילה.** עלית העשויה לכסות לילה פטור מן הציצית (זבחים יח:). **הרי כסות סומא אמור.** דמיהי (מנחות מג.). **והאונין.** לאחר שתיקנו ממרק שקורין לרכי"ר ועשאן אונין שקורין ריסט"ל (סוכה יב: וגרסה: האונין).

רבינו חננאל

לאתויי ציצית שאינו חייב בציצית אלא צמר ופשתים. ואקשינן ציצית בהדיא כתיב לא תלבש שעטנז צמר ופשתים גדילים תעשה לך, כלומר אינו חייב לעשות גדילים אלא צמר ופשתים. ושנינן איצטריך סד"א כדרבא דרבא רמי כתיב על ציצית הכנף מן כנף, כלומר האי קרא משמע תן ציצית מכנף עצמו של זה הבגד, וכתוב אחרינא צמר ופשתים גדילים תעשה לך, הא כיצד שאר מינין במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין, אבל אם תעשה ציצית מן צמר ופשתים פוטרין בין במינן בין שלא במינן, קמ"ל דליתיה לדרבא ואתינן לרבויי שאר בגדים לציצית מאשר תכסה. ודחינן האי אשר תכסה לרבות כסות סומא שחייב בציצית. **האי** תנא דתני אין מטמא בגדים אלא צמר ופשתים מפיק מהאי תנא דבי רבי ישמעאל דתני רבי ישמעאל בגד צמר אין לי אלא בגד צמר מנין לרבות צמר גמלים צמר ארנבים נוצה של עזים השיראין והכלך והסיריקין מנין ת"ל או בגד, ואמרינן אינו מטמא בשלש על שלש אלא צמר ופשתים, והאי דתני דמיטמאין בנגעים שאר בגדים בשלשה על שלשה. **אמרנו** בתחילת הפרק השיראין והכלך והסיריקין חייבין בציצית. ואמרינן בתחילת יבמות, אמר רחמנא עביד ציצית פתיל תכלת וחכלת עמרא הוא, ומאי דחכלת עמרא הוא, ואמרינן מדשש כיתנא דכתיב שש ברקמה מצורים וגו', כמו שנתפרש ביומא, מדשש כיתנא חכלת עמרא הוא, שמעינן מינא דעמרא הוא דמיקריא פתיל תכלת, הילכך ליכא ציצית אלא עמרא. **תניא** שתי וערב מטמאין בנגעים מיד דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר השתי משישלה והערב מיד.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ויפרוש את האהל וגו'. תימה לר"י מנא ליה דהאי אהל היינו שם משזר אימא היינו יריעות עזים דאשכחנא בהדיא דאיקרי אהל כדכתיב ועשית יריעות עזים לאהל על המשכן וכן משמע פשטיה דקרא ויפרוש את האהל יריעות עזים על המשכן ג) דהיינו שם משזר כדכתיב ואת המשכן תעשה עשר יריעות שש משזר ויש לומר דדייק משום דקרא כתיב בהקמת המשכן וחשיב לעיל בסדר הקמתן דמתחלה נתן אדניס (ואח"כ עמודים) (ה) ואחר כך הקרשים וכתיב אחר הקרשים ויפרוש את האהל: (ו) דמשמע היינו יריעות התחתונות שהם שש משזר דהם תחלת הפרשה ד ותימה דאמאי לא יליף מהא דמשכן היינו יריעות שש משזר כדכתיב ואת המשכן תעשה וגו' ומשכן איקרי אהל דכתיב את משכן אהל מועד ושמא אהאי קרא סמיך: **אם כן** ג"ש **מאי אהני ליה**. והא דאמר כל פותח טפח מביא את הטומאה היינו מק"ו ממצורע דיליף בספרי וכדפירי' בקונטרס ואי"ת והיכי יליף מינה דיו כמצורע שלא יטמא אלא עומאת ערב ודווקא בעומד או ביושב ולא עוברג כדתניא במסכת נגעים ומייתי לה ז) וכפ"ק ד דקדושין (ד' נ:) טמא יושב תחת האילן וטהור עובר טמא כו' וי"ל דאיטו אלא גילוי מילתא בעלמא מק"ו דמצורע דליתא לן למיליף אהל אהל ממשכן לענין למעט הבאת עומאה בשאר אהלים דלאו פשתן ולא יליפינן ממשכן אלא לטומאת עצמו אפילו מחובר דדוקא פשתן ולא שאר יונא מן הענ ולענין אהל שאינו עשוי בידי אדם לרבי יהודה בפ"ב דסוכה (דף כא. וסז) דלא מצינן למילף ממצורע דלא אשכחן ביה קרא לא למעט ולא לרבות (ט) ח) אהל שאינו עשוי בידי אדם: **אי מה להלן קרשים בו'**. פירש בקונטרס דלפי עין יהא קרוי אהל וקשה לרש"י ז דהא ח דפנות אין קרויות אהל אלא המכסי שמלמעלה הוא קרוי אהל ומפ' דה"ק אי מה להלן קרשים ז בהדי פשתן אף כאן ז בטומאת אהל ח קרשים בהדי פשתן ואע"ג דאהל אהל דיבה לענין דלא בעינן שזורים ולכפול שם וכן לענין דלא בעינן למר ופשתים יחד כי התם אלא אפילו פשתים ולא למר ט מ"מ פריך דליהוי קרשים בהדי פשתים ז דסתם אהל קרוי עם הכיסוי ועם הדפנות יא: **ואין קרשים קרוים משכן**. וקשה לר"י הא כתיב יהיה סרוח על גדי המשכן מזה ומזה לכסותו ואמר נקמן בהזורק (דף לח:) לכסות אמה של קרשים ואיכא למ"ד אמה של אדניס אלמא דקרשים מיקרי משכן ויש לומר דלדי המשכן איקרי ולא משכן: **ריבה** עור בהמה טמאה. פירש רבינו שמואל דלהכי איצטריך לרבויי עור בהמה טמאה דקתני בת"כ (פ' מזריע) למר אין לי אלא מין בהמה דקה ומאכל כו' דומיא דלמר שהוא דוקא של כבשים מנין לרבות עור בהמה דקה ואין נאכלת בהמה גסה נאכלת ואין נאכלת עד שתהא מרבה עורות תלמוד לומר ט) בעור בעור יב ונראה דהא דנקט בהמה גסה נאכלת אגב אחרינא נקט דאיהי לא בעיא קרא דהא בשמעתין יליפינן לענין טומאת אהל כל מין שהוראה מאיליה ושלקה ביד כהן. מפרש ומי רבינו שמואל דאיצטריך לרבויי משום דכתיב והנגד כי יהיה בו נגע לרעת וגו' והראה אל הכהן דמשמע דאם לא היתה בו נגע קודם שהראהו לכהן טהור: **שכן** שתי וערב **טמא** בהן. מה שאין כן בטמא כדנפקא לן בפרק במה אשה (לקמן דף סד.) יג: **אלא** גמר משרצים דתניא עור אין לי אלא עור של בהמה טהורה. ומ"מ מנלן דאייתי קרא בעור בהמה טהורה ויש לומר כמו בנגעים הכא כתיב שק וה"א מה שק מין בהמה דקה ומאכל כדמוכח בת"כ ולקמן דשק הוי דבר הבא מן העזים אף עור מין בהמה דקה ומאכל אע"ג דבת"כ מרבה אף שק הבא יד שהיינו של עזים ולא הוקש למאי דמרבי בשק טו לכך איצטריך ריבוי. הרב פורת: **מה** לשרצים. וליכא למיפרך שיטמא מת בכעדשה מק"ו דהא כל שיעוריה הם הלכה למשה מסיני וקשה לר"י ומילף יד מת משרצים בגזירה שוה דבגד ועור טו דלמאר לקמן [בפרק במה אשה (ג"ז סב)] ואומר ר"י משום דג"ש דאהל אהל ממשכן כ סמיה להם כא לכך איצטריך ריבוי ועוד י"ל דג"ש לא מייתי מטומאת אהל [המת] עצמו המחובר: אתיא

ממשכן. דלא הוה ביה שום יולא מן הענ אלא פשתן דכתיב ב) עשר יריעות שש משזר: **שזורין**. רטורי"ם בלע"ז דכתיב משזר: **וחוטן כפול שמה**. כדלמרינן בפ' בא לו דסדר יומא (דף עא:) דבריס שנאמר בהן שם חוטן כפול שמה. ומי קשיא כיון דיליף ממשכן כלים ואדם שאתה גג הבית וכל שאר אהלים דלא דמו למשכן מנלן דמטמו בספרי ג) תניא מנין לעשות שאר המאהילים כאהל אמרת מה מצורע הקל עשה בו כל המאהיל כו': **אף להן קרשים**. ואימא דענ נמי איקרי אהל: **משכן קרוי משכן**. כגון עשר יריעות שש משזר ומשכן איקרי אהל דכתיב (שמות לט) את משכן אהל מועד: **הני נמי**. דמכסה עורות נאו אהל ולענין טומאה נמי לא מקבל: **השתא עור בהמה טהורה**. כגון אילים מאדמים: **מה תחתון**. עשתי עשרה יריעות עזים לאהל על המשכן. דמשכן היינו עשר יריעות המחוברות בקרסי זהב מלמעלה מהן אהל יריעות עזים ולמעלה מהן מכסה העורות: **מאי בהמה עור אחר**. הא ממשכן גמר לה ר' (אליעזר) לעיל בריש שמעתין והתם טהורה היא דהוי למלאכת משכן: **מכסה אחד היה**. תניא של אילים ותניא של תחשים ולמעלה דקרא אתרוייהו כתיב דנין אילים בין תחשים היה מכסה אחד מלמעלה לאהל יריעות העזים: **תנא אילן**. מיה טומאה היא ומטומרת בגווינין: **אי הכי**. סייעתא היא: **שש**. שמתם ביופיו בגווינין: **עור או בעור**. גבי נגעים כתיב או בעור ה) והוה מלי למכתב או עור: **ושלקה ביד כהן**. משהראהו ביד כהן נעשה נגע ומתחלה לא היה נגע: **קלן מכולן**. מכל האמוריס בפסוק ומיבן ימד: שרצים מטמאין בכעדשה ומת בכזית ונגעים בכגרים והוא פחות מכזית: **אף אני אביא אהל המת שעור עומת בו**. כלומר לעיל מקיש עליון לתחתון דקרוי אהל: ו) **שאינה מטמאה בנגעים**. דהא למר ופשתים כתיב: מטמא

ממשכן א כתיב הכא 1 זאת התורה אדם כי ימות באהל וכתיב התם 2 ויפרוש את האהל על המשכן מה להלן של פשתן קרוי אהל אף כאן של פשתן קרוי אהל אי מה להלן שזורין וחוטן כפול ו' אף כאן שזורין וחוטן כפול ו' ת"ל א) אהל אהל ריבה אי אהל אהל ריבה אפילו כל מילי נמי אם כן גזירה שוה מאי אהני ליה ואימא מה להלן קרשים אף כאן קרשים אמר קרא 3 ועשית קרשים למשכן 2 משכן קרוי משכן ואין קרשים קרויין משכן אלא מעתה 4 ועשית מכסה לאהל הכי נמי מכסה לא איקרי אהל אלא הא דבעי רבי אלעזר עור בהמה טמאה מהו שיטמא באהל המת השתא עור בהמה טהורה לא ממטא עור בהמה טמאה מיבעיא שאני התם דהדר אהדריה קרא דכתיב 5 ונשאו את יריעות המשכן ואת אהל מועד מכסהו ומכסה התחש אשר עליו מקיש עליון לתחתון מה תחתון קרוי אהל אף עליון קרוי אהל: גופא בעי רבי אלעזר 2 עור בהמה טמאה מהו שיטמא טומאת אהלין מאי קמיבעיא ליה אמר רב אדא בר אהבה תחש שהיה בימי משה קמיבעיא ליה טמא היה או טהור היה אמר רב יוסף מאי תיבעי ליה תנינא לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד מתיב רבי אבא רבי יהודה אומר שני מכסאות היו אחד של עורות אילים מאדמים ואחד של עורות תחשים רבי נחמיה אומר מכסה אחד היה ודומה כמין תלא אילן והא תלא אילן טמא הוא ה"ק כמין תלא אילן הוא שיש בו גוונין הרבה ולא תלא אילן דאילו התם טמא והכא טהור ט א"ר יוסף א"ה היינו דמתרגמינן ססגונא ששש בגוונין הרבה רבא אמר עור בהמה טמאה דמטמא באהל המת מהכא דתניא 6 עור או בעור ריבה ב) עור בהמה טמאה ד ושלקה ביד כהן ה) ה קצץ מכולן ועשה אחת מהן מנין תלמוד לומר 6 או בכל מלאכת עור ואיכא למיפרך מה לנגעים שכן שתי וערב טמא בהן אלא גמר משרצים דתניא עור אין לי אלא עור בהמה טהורה עור בהמה טמאה מנין תלמוד לומר 7 או עור ואיכא למיפרך מה לשרצים שכן מטמאין בכעדשה נגעים יוכיחו וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שעור טמא בהן ועשה עור בהמה טמאה כעור בהמה טהורה אף אני אביא אהל המת שעור טמא בו ונעשה בו עור בהמה טמאה כעור בהמה טהורה אמר ליה רבא מברניש לרב אשי איכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן טמאין בפחות מכזית תאמר במת שאינו מטמא אלא בכזית אלא אמר רבא מברניש אתיא

מיקרי משכן ויש לומר דלדי המשכן איקרי ולא משכן: **ריבה** עור בהמה טמאה. פירש רבינו שמואל דלהכי איצטריך לרבויי עור בהמה טמאה דקתני בת"כ (פ' מזריע) למר אין לי אלא מין בהמה דקה ומאכל כו' דומיא דלמר שהוא דוקא של כבשים מנין לרבות עור בהמה דקה ואין נאכלת בהמה גסה נאכלת ואין נאכלת עד שתהא מרבה עורות תלמוד לומר ט) בעור בעור יב ונראה דהא דנקט בהמה גסה נאכלת אגב אחרינא נקט דאיהי לא בעיא קרא דהא בשמעתין יליפינן לענין טומאת אהל כל מין שהוראה מאיליה ושלקה ביד כהן. מפרש ומי רבינו שמואל דאיצטריך לרבויי משום דכתיב והנגד כי יהיה בו נגע לרעת וגו' והראה אל הכהן דמשמע דאם לא היתה בו נגע קודם שהראהו לכהן טהור: **שכן** שתי וערב **טמא** בהן. מה שאין כן בטמא כדנפקא לן בפרק במה אשה (לקמן דף סד.) יג: **אלא** גמר משרצים דתניא עור אין לי אלא עור של בהמה טהורה. ומ"מ מנלן דאייתי קרא בעור בהמה טהורה ויש לומר כמו בנגעים הכא כתיב שק וה"א מה שק מין בהמה דקה ומאכל כדמוכח בת"כ ולקמן דשק הוי דבר הבא מן העזים אף עור מין בהמה דקה ומאכל אע"ג דבת"כ מרבה אף שק הבא יד שהיינו של עזים ולא הוקש למאי דמרבי בשק טו לכך איצטריך ריבוי. הרב פורת: **מה** לשרצים. וליכא למיפרך שיטמא מת בכעדשה מק"ו דהא כל שיעוריה הם הלכה למשה מסיני וקשה לר"י ומילף יד מת משרצים בגזירה שוה דבגד ועור יח דלמאר לקמן [בפרק במה אשה (ג"ז סב)] ואומר ר"י משום דג"ש דאהל אהל ממשכן כ סמיה להם כא לכך איצטריך ריבוי ועוד י"ל דג"ש לא מייתי מטומאת אהל [המת] עצמו המחובר: אתיא

דומה כמין תלא אילן ואהל אילן טמא הוא. ושנינן דומה לו שיש לו גוונין הרבה כמותו, אבל טהור הוא. **רבה** אמר עור בהמה טמאה דמטמאה באהל המת אתי בק"ו מנגעים, דתניא היה לו לומר עור, למה כתב בעור, לרבות עור בהמה טמאה ושלקה ביד כהן קצץ מכולן, פי' כגון שנטל מזה הענר רצועה ומזה רצועה ודיבקן ועשאן אחד, מנין שמטמא בנגעים ת"ל או בכל מלאכת עור. פי' שלקה ביד כהן, כגון שהחזיק הכהן בעור לבודקו ועדנהו בידו לקה בצרעת לאלתר. איכא למיפרך מה לנגעים שכן מיטמאין שתי וערב כו'. מה להצד השוה שבהן שכן טומאתן פחות מכזית הבגדים טומאתן בכגרים והשרץ בכעדשה. אלא

שיהו שזורין, וחד לחוטן שיהא כפול ר'. ומהנה יודע לנו כי כל בגד שכתב בהן שש העשויים במשכן היו שזורים וחוטן כפול ר'. **תאמר במת שאינו מטמא אלא בכזית.** עיקר דילה בספרי הנגוע במת יכול כל שהוא וכו', אחר שרבה הכתוב מיעט, אמרו כזית מן המת טמא שכן היא תחלת ברייתו. ובמשנה במסכת אהלות בפרק ב' אלו מטמאין באהל המת וכזית מן המת, ולא היה ביניהם הפרש והוא כבר פירושו בפרק ג' כזית מן המת פתחו בטפח והמת פתחו בד' טפחים, ובתוספתא בראש סדר טהרות חומר בכזית (מזה) [מן] המת שכזית פתחו בטפח ומת פתחו בד' טפחים, ובתוספתא דמגילה בפרק א' אין בין כזית מן המת למת אלא שכזית מן המת פתחו בד' טפחים.

מסורת הש"ס

ה) מעילה יח. ע"ש, ו) [שמות כז], ג) [מוקש יט יד], ד) ל"ל אלעזר, ה) [ויקרא יג], ו) [שיר לע"ב], ז) [בכרכות כה.], ח) רש"ל מתק תיבת אהל, ט) ס"ל מתק תיבת אהל, **עז)** ס"ל אם כעור,

תורה אור השלם

1 זאת התורה אדם כי ימות באהל כל הבא אל האהל וכל אשר באהל טמא שבעת ימים:
במדבר יט יד

2 ויפרש את האהל על המשכן וישם את מכסה האהל עליו מלמעלה כאשר צוה יי את משה:
שמות מ יט

3 ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עמדים: שמות כו טו

4 ועשית מכסה לאהל ממאדמים ומכסה ערת התחשים מלמעלה: שמות כו יד

5 ונשאו את יריעת המשכן ואת אהל מועד מכסהו ומכסה התחש אשר עליו מלמעלה ואת מסך פתח אהל מועד:
במדבר ד ה

6 או בשתי או בערב לפשתים ולצמר או בעור או בכל מלאכת עור:
ויקרא יג מח

7 וכל אשר יפל עליו מהם במותם יטמא מכל כלי עץ או בגד או עור או שק כל כלי אשר יעשה מלאכה בהם במים יובא וטמא עד הערב וטהר: ויקרא יא לב

לעזי רש"י

ריטורי"ש. מפותלים.

מוסף רש"י

אהל אהל ריבה. אהליס טומא כמיני בפרשת פרה (סוכה כא.).

תוס' ישנים

א) הקשה מהר"מ מה צריך אהל אהל ריבה ליקח מק"ו מעלה של עזים דלא מטמאת בנגעים מטמא באהל המת שאין מוטן כפול שם דמטמא בנגעים לא כ"ש ומ"ר דהכא קיימינן אליבא דר"א דלית ליה ק"ו מדבני בפמוך עור בהמה טמאה מהו אמר דלאת לטו ק"ו דרבי אהל אהל בלבד ולרבנן אחריתא:

ב) נראה קצת דכל כלי עור דכתיב בתמ ושכבת זרע דאמר לדרבה אחריתא ולא לטור בהמה טמאה דאליך אהל דטומאה מאהל משכן. בעי ר' אלעזר עור בהמה טמאה מהו שיטמא באהל המת. ומיבעיא ליה תחש שהיה בימי משה טהור היה או טמא היה. ומפרש רב יוסף תנינא, לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד. איני והא"ר נחמיה

ג) דלי על האהל הוי יריעות שש משזר ועל המשכן היינו על הקרקעים הא אין הקרקעים קרויים משכן:

רבינו חננאל

ממשכן כתיב זאת התורה אדם כי ימות באהל וכתיב ויפרוש את האהל על המשכן, מה להלן שש וחכלת, והן צמר ופשתים, כיון אף הכא צמר ופשתים, כיון דיליף אהל דטומאה מאהל משכן. בעי ר' אלעזר עור בהמה טמאה מהו שיטמא באהל המת. ומיבעיא ליה תחש שהיה בימי משה טהור היה או טמא היה. ומפרש רב יוסף תנינא, לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד. איני והא"ר נחמיה דומה כמין תלא אילן ואילן טמא הוא. ושנינן דומה לו שיש לו גוונין הרבה כמותו, אבל טהור הוא. **רבה** אמר עור בהמה טמאה דמטמאה באהל המת אתי בק"ו מנגעים, דתניא היה לו לומר עור, למה כתב בעור, לרבות עור בהמה טמאה ושלקה ביד כהן קצץ מכולן, פי' כגון שנטל מזה הענר רצועה ומזה רצועה ודיבקן ועשאן אחד, מנין שמטמא בנגעים ת"ל או בכל מלאכת עור. פי' שלקה ביד כהן, כגון שהחזיק הכהן בעור לבודקו ועדנהו בידו לקה בצרעת לאלתר. איכא למיפרך מה לנגעים שכן מיטמאין שתי וערב כו'. מה להצד השוה שבהן שכן טומאתן פחות מכזית הבגדים טומאתן בכגרים והשרץ בכעדשה. אלא

עין משפט נר מצוה

פב א ב ג מיי' פ"ס מהלכות טומאת מת הלכה יב:
פג ד מיי' פ"ו מהלכות טומאת צרעת הלי':
פד ה מיי' שם פי"ב הלכה יב:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ויפרוש וכו' דמתחלה נתן לדניס ואח"כ קרשים ואח"כ עמודים וכתיב אחר העמודים ויפרוש את האהל: **(ב)** ד"ה ל"ל וכו' לא למעט ולא לרבות הס"ד והשאלה נמתק:

גליון הש"ס

גמ' **אמר רב יוסף** א"ה הייני דמתרגמינן. עי' קדושין דף מו ע"ש תוס' ד"ה מ"י:

מוסף תוספות

א. והי"ל לכתוב ,ויפרוש את המשכן' וכתיב ,ויפרוש את האהל על המשכן'. ומק"ו. **ב.** ומקרא מסורס הוא, וה"ק, ויפרוש את האהל ויפרוש על המשכן, כלומר, פירש האהל דהוא משכן, כלומר יריעות דשש, ופירש עליהן אהל אחר, יריעות העזים. ומכ"ן. (ועי' מהרש"א). **ג.** כמו קוברי המת שהיו עוברים באכסדרה, ויש שם כלים, דמצורע עובר אינו מטמא באהל. תוס' סוכה כא. ד"ה ליף. **ד.** צ"ל פ"ק, וכ"ה בתוס' סוכה כא. ד"ה ליף, ומתוס' הרא"ש נלן. **ה.** קרשים לא עשו מהן אלא דפנות ולא סכך. רשב"ם. **ו.** לדפנות. תוס' הרא"ש. **ז.** לא ליטמי. רשב"ם. **ח.** עד שיהו שם. רשב"ם. **ט.** והכי נמי אית לן לרבויי פשתים אפי' בלא קרשים. תוס' הרא"ש. **י.** דגבי הך, לא שייך לרבות. תוס' הרא"ש. **יא.** ולא רבה אהל אלא לענין שאר דברים. רשב"ם. **יב.** ג' תוס' הרא"ש: עור בעור. **יג.** דאפי' אם נגע במת אינו מקבל טומאה כ"ש באהל. תוס' הרא"ש. **יד.** משער. תוס' הרא"ש. **טו.** צמר. תוס' הרא"ש. **טז.** בהמה טמאה, ובאהל גופי' דכתיב בי' עור בהמה טהורה דהיינו עורות אילים, לפיכך היה אומר דאף כאן עור בהמה טהורה. רשב"ם. **יז.** עור בהמה טמאה באהל. רעק"ם. **יח.** האמור בשניהם שהוא מופנה לג"ש. רעק"ם. **יט.** ונימא הא להלן טמא אף כאן טמא, דהא ג"ש לגמרי דיינינן ומופנה משני צדדינן הוא ואין משיבים עליה. רעק"ם. **כ.** דמיירי בעור בהמה טהורה. רעק"ם. **כא.** לג"ש דבגד ועור דשרצים, לא בעי למילפה בג"ש. רעק"ם. **כב.** אלא במגע, ולא. תוס' הרא"ש.

רב נסים גאון

אי מה להלן שזורין וחוטן כפול ר' אף כאן שזורין וחוטן כפול ר'. ומצא עוד עיקרו במס' דיומא בפרק בא לו כהן גדול (דף עא) ת"ר בגדים שנאמר בהן שש חוטן כפול ר' וכו', ואמרו קראי כמה הוו שיהא חד לגופיה דכיתנא ניהו, וחד

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות